

in Pereyaslav and on his fence surrounding villages. During the second half 1920 – 1930th mass persecution and repressions began in relation to a clergy, that is why priests for the sake of maintainance of the monogynopaediums are forced were left divine worship, the houses and hid set time. From 1942 and to to 1970th Pantelejmon Neutrievskiy proceeds in the divine service in the villages of Pereyaslavschini (Andrushakh in sv. To the georgiivskiy church, Leckakh in to Arkhistratigo-mikhaylivskomu temple Ciblyakh in Holiday-Illinskiy a church, Dem'yancyakh in Khrestovozdvizhenskomu temple) for which gets respect from parishioners and confession and reward from the apex of clergy.

Without regard to certain oppressions of soviet uryadnikiv, Pantelejmon Neutrievskiy and Ostap Korzh were the real patriots of Ukrainian spiritual life and tried to carry a word Divine to the people.

Methodological basis of this article was become by principles of historical method, system and scientific objectivity. They stipulated combination general, special and specific, concrete analysis of the noted phenomena at certain terms, and also adequate interpretation of texts of sources and verbal certificates.

Keywords: *Pantelejmon Neutrievskiy, Ostap Korzh, priest, priest, temple, church, God, Pereyaslav.*

Одержано 6.04.2017

УДК 336.226.211(470) «1914/1918»

**Світлана Орлик
(Київ)**

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ РОСІЙСЬКОЇ ОКУПАЦІЙНОЇ ВЛАДИ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ НАФТОВИХ ПІДПРИЄМСТВ ГАЛИЧИНИ У ПЕРІОД ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

У статті досліджено процес організації фінансово-господарського контролю та управління російською окупаційною владою за діяльністю нафтовидобувних та нафтопереробних підприємств Галичини у період Першої світової війни. Встановлено, що управлінський і фінансово-господарський контроль за діяльністю підприємств нафтової промисловості Галичини здійснювався Управлінням фінансовими справами при військовому генерал-губернаторстві, областей Австро-Угорщини, зайнятих російськими військами. Окремо розглянуто проблеми оподаткування підприємств нафтової промисловості. З'ясовано, що при акцизному оподаткуванні застосовувалися подвійні стандарти. Розглянуто механізм формування цін на нафтопродукти. Дослідження проведено на основі архівних матеріалів, які вперше вводяться до наукового обігу.

Ключові слова: *Галичина, Буковина, Управління фінансовими справами, Перша світова війна, секвестр, фінансова політика, акцизний податок, нафтова промисловість.*

Розвиток нафтових промислів у Галичині має давню історію. До початку Першої світової війни у цьому краї успішно розвивалися нафтовидобувна та нафтопереробні галузі. Річний видобуток прикарпатської нафти у 1909 р. досяг обсягів 2-х млн. тонн, що дозволило вийти на 3-є місце у світі (після США і Російської імперії) з видобутком 4% світової нафти [5]. За статистичними даними, які були у розпорядженні російської влади і взяті з австрійського «Osterreichisches Statistisches Handbuch» (вид. 1913 р.), загальна кількість підприємств, зайнятих видобуванням і переробкою нафти в Галичині перед війною, складала 350, де працювало 6342 робітники. За 1911 р. було видобуто 90.755.000 пудів нафти на суму 17.622.000 руб. У тому числі було вивезено на експорт нафти та нафтопродуктів на суму 12.300.000 руб. Нафта і продукти її переробки експортувалася з Галичини майже в усі європейські країни [7, арк.8]. Тож, коли російські війська захопили Галичину разом із усіма її промисловим потенціалом і природними багатствами, рахуючи це все «споковічним надбанням Росії» [8, арк.17], їй необхідно було налагодити його використання на свою користь.

Вивчення проблеми економічної історії періоду Першої світової війни у частині соціально-економічного становища Галичини і Буковини знайшло відображення в наукових дослідженнях українських учених, таких як: І. Берест, В. Великочий, В. Глизнер, І. Ільницький, В.Клапчук, І. Кучера, І. Лозинська, В. Любченко, О. Мазур та ін. Проте проблеми організації фінансового контролю, у т.ч. оподаткування, на окупованих територіях Галичини і Буковини залишалися переважно поза увагою дослідників або розглядалися побіжно. Особливу увагу питанням

діяльності російської окупаційної адміністрації Галичини та вищих урядовців Російської імперії щодо налагодження нафтовидобувної і нафтопереробної промисловості Дрогобицького регіону у період першої окупації краю приділив І. Ільницький [1]. Автор звернув належну увагу на висвітлення проведених заходів російською владою щодо господарського управління Дрогобицьким нафтовидобувним і нафтопереробним комплексом у період першої окупації Галичини. В. Клапчук у монографії «Корисні копалини Галичини: видобування та переробка» [2], розглядаючи найбільші нафтовидобувні та нафтопереробні підприємства Галичини, звернув увагу на те, що податкові платежі цих підприємств забезпечували вагомий частку доходів державного та місцевого бюджетів краю.

Метою нашої статті є дослідження процесу організації фінансово-господарського контролю та управління російською окупаційною владою за діяльністю нафтовидобувних та нафтопереробних підприємств Галичини у період Першої світової війни.

Тож під час першого вторгнення російських військ в Галичину і Буковину, окупаційній владі було необхідно для початку ознайомитися з природними і матеріальними ресурсами, які були захоплені, взяти їх на облік і розпочати їхню експлуатацію. У нафтовій галузі ситуація була доволі складною. По-перше, війна зруйнувала виробничі потужності більшості нафтоперегінних заводів, які необхідно було відновити. По-друге, видобування сирової нафти і виробництво готової продукції у вигляді бензину, керосину і мастильних матеріалів – це безперервний ланцюг економічних зв'язків різних суб'єктів господарювання, які були зруйновані війною. Не останнім було і питання організації оподаткування нафтових підприємств. Для справляння непрямих податків, таких як акцизи, окупаційній владі необхідно було терміново виявити об'єкти оподаткування і встановити жорсткий контроль над платниками податків. Визначитися з порядком сплати акцизів з нафтопродуктів і налагодити контроль за правильністю нарахування і своєчасністю сплати. Так як акцизний податок вважався простим в адмініструванні, то й сплата була призначена з моменту окупації по всіх трьох губерніях Галичини і Буковини: Львівській, Тернопільській та Чернівецькій.

За даними звіту «Про стан податкової справи в Галичині за час з 1-го жовтня 1914 р. по 1-е червня 1915 р.» [9, арк.1-17], у Галичині існувало 59 нафтоперегінних заводів, які у 1911 р. сплатили акцизного податку до бюджету Австро-Угорщини на суму 15.606.439 корон. Протягом жовтня 1914 – червня 1915 рр. ці заводи зовсім не працювали за різних причин: зруйновані війною; через розладнаність економічних зв'язків з постачальниками (особливо тих, які постачали соду і сірчану кислоту) та ринками збуту; накладеній забороні на цивільні перевезення галицькими залізничними дорогами та ін. Деякі малопотужні нафтоперегінні заводи Дрогобицького повіту здійснювали виробництво керосину поганої якості, малими партіями і виключно на потреби населення для освітлення [9, арк.11]. Певний час вони здійснювали свою діяльність під формальним контролем начальника повіту, але без особливого контролю з боку Управління фінансовими справами, яке на той час тільки формувало свої штати. У листі військового генерал-губернатора від 5 квітня 1915 р. зазначалося, що «для стягнення акцизу з продуктів нафтового виробництва в Дрогобицькому повіті необхідно призначити особливого Контролера, так як Начальнику повіту важко слідкувати за правильним стягненням цього акцизу» [10, арк.35]. Мали місце випадки вивезення парафіну у Російську імперію за умови сплати акцизу за російським законодавством, оскільки за австрійським законодавством парафін не оподатковувався акцизом. При цьому покупцям парафіну видавалися спеціальні свідоцтва, де вказувалося: місце призначення, реквізити покупця (продавця), кількість товару і сплачену суму акцизу у Львівське військово-окружне казначейство [9, арк.11-12].

Що стосується одного з крупних промислових підприємств нафтової промисловості Галичини – Дрогобицького нафтоперегінного заводу, то лише в листопаді місяці 1914 р., за розпорядженням військового генерал-губернатора Галичини Г. Бобринського, контроль за його діяльністю було покладено на колишнього представника Міністра торгівлі і промисловості у Відні А. Остроградського [1, арк.300]. Оскільки завод знаходився у значній близькості до лінії фронту, то виникало багато труднощів у налагодженні його роботи. Певний час діяльність заводу обмежувалася лише видачею палива зі складів невеликими партіями. Підготовка налагодження заводу до повної експлуатації затягувалася до травня місяця, а вже 28 квітня 1915 р. австрійські війська здійснили наступ і необхідно було евакуюватися.

Так під час першого вторгнення російських військ у Галичину і Буковину, питання акцизного оподаткування нафтопродуктів, вироблених на місцевих нафтопереробних заводах, гостро не стояло через відсутність виробництва на уцілілих заводах. Повністю можна погодитися з висновком І. Ільницького, який досліджував проблеми нафтопереробної промисловості Галичини в умовах першої російської окупації краю, про те, що російська влада «так і не змогла налагодити ефективного управління найбільш розвинутою галуззю промисловості Галичини» [1, арк.302]. Питання оподаткування вирішувалися безсистемно, адже при вивезенні з Галичини в Російську імперію окремих груп та видів товарів, які за російським законодавством вважалися підакцизними, питання їхнього оподаткування вирішувалися індивідуально. Окупаційною владою видавалися спеціальні дозволи на кожну таку торговельну операцію окремо, орієнтуючись на російське законодавство. Звичайно, окупаційна влада не могла розраховувати на надходження акцизного збору, оскільки всі нафтові заводи не працювали за різними вищезазначеними причинами. На перших порах було вирішено «відвідати ті заводи, огляд яких можливий, виявити на складах наявність продуктів нафтової перегонки, заборонити збут до особливих розпоряджень» [11, арк.17-17 зв.]. Готова продукція (у т.ч. залишки) відпускалася виключно з відома і дозволу Губернаторів за обов'язкової умови сплати акцизного податку. На кожному нафтоперегінному заводі було вирішено призначити акцизних контролерів. Розмір ставки акцизного податку було встановлено на рівні австрійського законодавства – 13 корон за 100 кілограмів керосину [11, арк.21-21 зв.].

Варто зазначити, що під час відступу російських військ значна частина свердловин, нафтоперегінних заводів була знищена або виведена з ладу, а частина обладнання та нафтопродуктів була вивезена. Допоки австрійські війська займали Галичину, у власників нафтових заводів був рік для відновлення видобутку та переробки нафти. Вже у червні 1916 р. російські війська вдруге окупували територію Галичини і Буковини.

Підходи в організації фінансового контролю за нафтовими видобувними і переробними підприємствами Галичини дещо змінилися під час другого вторгнення російських військ в Галичину у червні 1916 р. Досвід попереднього вторгнення однозначно свідчив, що постачати паливе з глибокого тилу на передові позиції російських військ було вкрай витратно і не зручно. На порядок денний вийшли питання захоплення прав власності нафтових промислів і найбільших нафтових заводів для встановлення тотального контролю за фінансово-господарською діяльністю нафтової промисловості Галичини і налагодження безперебійного постачання нафтопродуктів військам російських армій у великих обсягах. Відповідальним органом за організацію цього процесу було призначено Управління фінансовими справами при військовому генерал-губернаторстві областей Австро-Угорщини, зайнятих по праву війни. Російська окупаційна влада терміново розпочала здійснювати заходи щодо виявлення наявних корисних копалин в Галичині і Буковині з метою їхнього використання. Проводилися пошукові роботи щодо геологічної документації та карт, які вказували на місцезнаходження нафтових, соляних, вугільних, мідних та інших родовищ [12, арк.7, 10-13, 131]. Управлінням фінансовими справами до цієї роботи залучалися і спеціалісти – інженери, геологи, хіміки Управління гідротехнічних робіт та Будівельні партії по укріпленню тилового району Армій Південно-Західного фронту, які доповідали про знайдені ними нафтові родовища [12, арк.6, 10]. Проводилися хімічні дослідження нафтових родовищ, вивчалася технічна характеристика можливостей розробки та видобутку нафтових та інших родовищ корисних копалин [7, арк. 10-13]. В результаті цієї діяльності було встановлено, що на захопленій території, найбільша кількість нафтових свердловин знаходилася в Богородчанському повіті, поблизу с. Битків, і називалися Битківськими промислами. З часу захоплення російськими військами території Галичини, Битківські промисли знаходилися під контролем Управління фінансовими справами військового генерал-губернаторства областей Австро-Угорщини, зайнятих за правом війни. У січні 1917 р. зазначені промисли були секвестровані* і передані у повне відання Управління фінансовими справами і стали казенними. Листом від 7 січня 1917 р. було надано розпорядження «негайно провести секвестр всіх приватних промислів Битківського району з включенням прилеглих промислів у Кричці, Яблонці і Маняві; конфіскувати нафтові промисли ...які

*секвестр – заборона або обмеження використовувати будь-яке майно за розпорядженням органів державної влади.

належали австрійському уряду» і призначити для фінансового завідування представника Управління фінансовими справами Висоцького, поклавши на нього обов'язки не лише загального контролю і нагляду, а й уповноважено на ведення адміністративних і господарчих операцій [13, арк.15-16; 14, арк.141]. Як зазначалося у звіті цього управління, на Битківських промислах працювало 12 товариств на 64 свердловинах, частина з яких мали іноземні інвестиції, зокрема, англійських, французьких і бельгійських компаній у т.ч.: 1) товариство «Демброва» мало 45 бурових свердловин, із яких лише дві було зруйновано військовими діями; 2) східно-галицьке товариство «Оліга» мало 4 свердловини; 3) товариство «Битків» та товариство «Монтан» мали по три свердловини; 4) східно-карпатське товариство, товариство «Голд» та товариство «Жанв'є» мали по дві свердловини; 5) казенний промисел під назвою «Австрія» та товариства «Солотвина», «Ропекс», «Краківсько-Битківське», «Бітумен» мали по одній свердловині [13, арк.15-16,19].

Варто зауважити, що секвестр усіх вищеназваних підприємств став можливим тому, що всі вони були зареєстровані як австрійські, а майно ворожих держав, відповідно до російських законів, потрапляло під секвестр і переходило у власність держави окупанта. У листі членів Комітету британських, французьких і бельгійських компаній, які брали участь в експлуатації нафтових промислів у Галичині, до Голови гірничого департаменту у м. Петрограді пояснювалося, що власниками свердловин були саме іноземні компанії, але вони були вимушені реєструватися в Австро-Угорщині як австрійські, бо того вимагало австрійське законодавство [12, арк.142]. Саме тому вони не могли довести російській військовій владі в Галичині своє право на власність свердловин. Навіть клопотання з посольств іноземних держав не допомагало вирішити дане питання на користь іноземних інвесторів [12, арк.132-132 зв.]. Натомість, російська влада дуже раділа з того, що захоплені нафтові промисли, які дісталися їй у трофей (секвестр), не постраждали від військових дій, за винятком двох свердловин. Окупанти констатували, що захоплені ними нафтові промисли «у відношенні технічного і господарчого оснащення могли вважатися прикладом зразкового господарства в нафтовій промисловості», а «видобута на цих промислах нафта була доволі високої якості: при перегонці ця нафта давала біля 30% легких бензинів, 15-20% важких бензинів, 40% керосину і 7-10% легких масел» [13, арк.17]. Що стосується виробничих потужностей Битківських промислів, то у мирний час вони досягали 10 вагонів на добу (вагон – 600 пудів), а у військовий час: у 1914 р. було добуто 2044 вагонів, у 1915 р. – 2072 вагони і у 1916 р. – 2088 вагонів, що в середньому складало 170 вагонів у місяць [13, арк.17].

Не зважаючи на технічну готовність виробничих потужностей нафтових промислів, робота їхня зупинилася, оскільки війна порушила транспортну інфраструктуру і виробничі зв'язки – не було ринку збуту видобутої нафти (резервуари були заповнені, а нафтоперегінні заводи були пошкоджені та зупинилися). Відчувалася гостра нестача робочих спеціалістів нафтовидобувної галузі. Лише з грудня 1916 р. роботи на нафтових промислах поступово відновлювалися. Видобуток нафти здійснювався лише на 31 буровій нафтовій свердловині, які були найбільш продуктивними і не потребували значних затрат при видобуванні нафти в умовах війни. Починаючи з березня місяця 1917 р., після доставки 24 нових робочих спеціалістів та 2-х інженерів нафтовидобувних спеціальностей із Румунії було розширено розробку (очищення і тартання*) малопродуктивних свердловин, що дало можливість збільшити видобуток нафти з 3,5 до 6 вагонів нафти на добу. Пізніше, було доставлено ще 17 робочих спеціалістів-нафтовиків із Румунії, які зайнялися бурінням нових свердловин, так як старі вичерпували свої виробничі можливості (одна свердловина могла давати біля 1500 вагонів сирої нафти). Битківська нафта постачалася на Печеніжинський та Коломийський нафтоперегінні заводи за ціною, що була встановлена розпорядженням військового генерал-губернатора Галичини Федора Трепова, у розмірі 1 руб. за пуд. Так як Битківські промисли були секвестрованими, то прибутки від його діяльності у повному обсязі зараховувалися до держаної казни країни окупанта. За даними фінансового звіту Управління фінансовими справами, вже будучи при обласному комісарі Галичини і Буковини, зазначалося, що за період з 1 серпня 1916 р. по липень 1917 р. валова дохідність Битківських промислів склала 802175 рублів, а чистий дохід (за виключенням витрат

* **тартання** – у нафтовидобувній промисловості це був один із основних способів видобутку нафти. Вилучення зі свердловини на поверхню нафти або суміші її з шламом здійснювалося за допомогою желонки.

на виробництво, в т.ч. заробітну плату) склав 613.113 рублів, які планувалося зарахувати в дохід державного бюджету [13, арк.18-21].

Крім Битківських промислів в Галичині видобувалася нафта на промислах у Слободі-Рунгурській і у Космачі, проте обсяги видобутку нафти на цих промислах були значно меншими і дещо гіршими за якістю. Нафтові промисли в Дзвинячі і Пасічній не функціонували, оскільки знаходилися близько до лінії фронту і були малопродуктивними. Нафтові промисли у Пасічній, навіть у мирний час, давали нафти сирій не більше 100 пудів на місяць [13, арк.18-21].

Свердловини нафтових промислів у Слободі-Рунгурській належали таким підприємствам та приватним фізичним особам: англо-французькому акціонерному товариству «Прем'єр» – 6 свердловин; братам Фрідманам – 16 свердловин; Розенкранц – 12 свердловин і Ланднеру – 16 свердловин. Усі вони постачали видобуту нафту до Печеніжинського нафтоперегінного заводу обсягом 15000 пудів сирій нафти на місяць.

Нафтові промисли у Космачі належали англо-французькому акціонерному товариству «Прем'єр», товариству «Фантарп» і Галицькій ощадній касі. Продуктивність видобутку цього промислу була незначною – всього 4000 пудів сирій нафти на місяць. Знаходилися ці промисли далеко від нафтоперегінних заводів, а тому транспортування (на возах) обходилося дуже дорого (від 40 до 50 коп. за пуд) і мінімізувало прибутки власникам свердловин.

Враховуючи незначні обсяги видобутку нафти на промислах у Слободі-Рунгурській і Космачі, за рішенням військового генерал-губернатора Ф. Трепова, адміністративний і технічний контроль за їхньою діяльністю було покладено на директора Печеніжинського нафтоперегінного заводу Ліча [13, арк.22-23].

Що стосується діяльності нафтопереробних заводів, які знаходилися на загарбаній російськими військами території Галичини, то питання налаштування виробництва необхідного асортименту нафтових продуктів стало одним із першочергових для російської окупаційної влади. В'ялість у вирішенні цієї проблеми, яка була проявлена російською окупаційною владою при першому вторгненні російських військ в Галичину, змінилася на рішучість і наполегливість уповноваженого на це органу – Управління фінансовими справами, під час другого вторгнення на цю територію. За даними звіту російського фінансового органу, станом на серпень місяць 1916 р., ними було виявлено вже не 59 нафтоперегінних заводів, а лише 16, які у більшості були не великими за потужністю виробництва та зруйновані війною. Лише три найбільш крупні заводи, які знаходилися у частково робочому стані і лише потребували певного налагодження, зацікавили російську владу – Печеніжинський, Станіславський та Коломийський нафтоперегінні заводи.

Так, Печеніжинський нафтоперегінний завод дістався російській окупаційній владі у задовільному стані. При цьому було зруйновано: лабораторію, деякі матеріальні склади; частково пошкоджено трубопроводи та холодильники; вийшли з ладу три (з семи) перегінні котли. Допоки цей завод знаходився під контролем місцевої влади в особі начальника Коломийського повіту, ніяких робіт по налагодженню заводу не проводилося, лише видавалося пальне, яке зберігалось на уцілілих складах. Власне, зазначений завод належав англійській компанії «Прем'єр нафта і нафтопровід Лімітед», але 16 жовтня 1916 р. окупаційна влада прийняла рішення про секвестрування її і передачу у повне відання Управлінню фінансовими справами [13, арк.22-23].

Саме зусиллями цього управління було відновлено потужності Печеніжинського заводу, налагоджено безперебійне постачання сирій нафти з Битківського (90%) та Рунгурського (10%) нафтових промислів, забезпечено необхідну кількість залізничних цистерн, найнято робочих та спеціалістів, проведено інші організаційні заходи. У результаті з грудня 1916 р. Печеніжинський нафтоперегінний завод запрацював на повну потужність з обсягами переробки біля 100 тис. пудів нафти на місяць [13, арк.24]. Успішне відновлення цього заводу дозволило повністю забезпечити потреби армій Південно-Західного фронту і одну армію Румунського фронту всіма видами пального, а також деяка частина нафтопродуктів відпускалася і для використання тиловим та цивільним установам і організаціям та населенню. Всього за період з 16 листопада 1916 р. по грудень 1917 р. Печеніжинським заводом було відпущено: керосину – 450630 пудів, бензину – 91626 пудів, мастильних матеріалів – 2022,5 пудів, коломазі – 7114 пудів і блакитного мастила – 2547 пудів [13, арк.25]. Такі заслуги Управління фінансовими справами при військовому генерал-губернаторстві під керівництвом Миколи Петровича Чамова були

відзначені листом-подякою Головнокомандувача військами Південно-Західного фронту, генерал-ад'ютантом О.О.Брусилівим. У листі від 23 січня 1917 р. О.О.Брусилів зазначав: «в короткий час, під керівництвом генерал-губернатора, статському раднику Чамову вдалось повністю відновити Печеніжинський завод і продуктивність його довести до значних розмірів. <...> Приписуючи досягнуті блискучі результати бажанням військового генерал-губернатора йти всіма засобами на допомогу доблесним військам, а також виключній енергії Уповноваженого Міністром фінансів, я від імені служби приношу глибоку вдячність генерал-ад'ютанту Трепову і його співробітнику статському раднику Чамову за цю діяльність, особливо цінну в той час, коли армії, за припинення підвозу керосину з далекого тилу, відчували великі втрати» [15, арк.10].

Як зазначалося, вище зазначений Печеніжинський нафтопереробний завод належав англійській компанії «Прем'єр нафта і нафтопровід Лімітед». Цей завод був ласим шматком для російської окупаційної влади, тому вона вперто не визнавала представника цієї компанії британського підданого Георгія Перкінса уповноваженою особою. Ще у вересні місяці 1916 р. Г.Перкінс звертався до Чернівецького губернатора з проханням визнати його офіційним представником законного власника Печеніжинського нафтоперегінного заводу, але, як зазначав губернатор, йому не було представлено Г. Перкінсом «достатніх доказів своїх повноважень» [14, арк.131]. Як наслідок, 16 жовтня 1916 р. Печеніжинський завод було секвестровано і передано у повне відання Управління фінансовими справами. У грудні 1916 р. Георгій Перкінс надав повторне клопотання до військового генерал-губернатора областей Австро-Угорщини, зайнятих за правом війни, Ф.Трепову щодо зняття секвестру з Печеніжинського нафтоперегінного заводу і передачі його в управління акціонерного товариства «Прем'єр нафта і нафтопровід Лімітед» в його особі. Г.Перкінс представив на власне ім'я оновлену довіреність на право управління всіма підприємствами акціонерного товариства «Прем'єр» у Галичині. Крім того, дане питання вирішувалося і на рівні Британського посольства з російським Міністерством фінансів. Зацікавленими у передачі заводу під управління британського підданого Г.Перкінса були авторитетні посадові особи, такі як: Міністр торгівлі і промисловості та начальник штабу верховного головнокомандувача. Під тиском авторитетної думки зацікавлених осіб російських урядовців та на підставі документального підтвердження 6-го лютого 1917 р. було відмінено секвестр на Печеніжинський нафтоперегінний завод і передано його представнику англійської компанії «Прем'єр» Г.Перкінсу [14, арк.131, 136-138 зв.; 13, арк.25]. Але факт передачі Печеніжинського нафтоперегінного заводу під управління законним власникам ні в якому разі не означав надання їм свободи господарського управління. Навпаки, така ситуація лише сприяла посиленню контролю за всією фінансово-господарською діяльністю заводу та висування диктаторських вимог щодо повного реквізування всієї готової продукції, виробленої заводом з метою самостійного її розподілу на визначені окупаційною владою потреби за встановленими цінами і в установленому порядку. З даного приводу 2 лютого 1917 р. представник англійської компанії «Прем'єр» Г.Перкінс підписав відповідне «Зобов'язання», у якому давалася обітниця дотримуватися всіх виставлених російською владою диктаторських вимог і надана згода на повне «підпорядкування розпорядженням військового генерал-губернатора областей Австро-Угорщини, зайнятих за правом війни, про реквізицію всіх вироблених продуктів заводу». Крім того, у зобов'язанні помічалися деякі деталі, пов'язані з фінансово-господарською діяльністю заводу: узгоджувати всі роботи, кошториси і плани з Управлінням фінансовими справами; вести встановлений матеріальний, бухгалтерський та фінансовий облік та звітність у порядку, встановленому Управлінням фінансовими справами, виключно російською мовою; своєчасно і повною мірою сплачувати акцизний податок та інші збори. У випадку порушення пунктів підписаного зобов'язання завод міг секвеструватися назад у власність російської окупаційної влади [14, арк.139-139а.].

Під час відступу російських військ, за розпорядженням Головного начальника постачань армій Південно-Західного фронту (телеграми №83577 та №83616), Печеніжинський нафтоперегінний завод не підлягав знищенню. Але за невідомих обставин він був підірваний під час відступу відповідно до розпорядження начальника штабу 16-го корпусу російських військ [13, арк.27; 16, арк.49].

Що стосується Коломийського нафтоперегінного заводу «Криса і Зінгера», то він дістався російській окупаційній владі у частковій справності і не був секвестрований, так як власники

знаходилися на місці. На цей завод було призначено контролера від Управління фінансовими справами Левандовського і 24 жовтня 1916 р. завод розпочав свою діяльність. Основна проблема роботи заводу полягала у складнощах підвозу нафти у необхідних обсягах з нафтових промислів, особливо Битківських. У короткі терміни було знайдено необхідну кількість залізничних цистерн та налагоджено транспортне сполучення для безперебійного постачання сирової нафти. За період з 24 жовтня 1916 р. по 1 серпня 1917 р. Коломийський завод виробив продукції: керосину – 26798 пудів, бензину – 4040 пудів і мастильних матеріалів – 790 пудів. Так як цей завод мав невелику потужність, то він був постачальником нафтових продуктів здебільшого для цивільних міських та гмінних установ та для невеликих військових частин, які знаходилися поблизу і не потребували великих обсягів пального [13, арк.27-28; 14, арк.126].

Нафтоперегінний завод «Габера» у м. Станіславі не був пошкоджений унаслідок військових дій, але, так як увесь час знаходився у близькості до лінії фронту, переробка нафти здійснювалася у незначних обсягах. Станіславський нафтоперегінний завод було секвестровано 25 жовтня 1916 р. [17, арк.30-31], оскільки на місці не було власника. Увесь час російської окупації він знаходився у господарчому віданні начальника Станіславського повіту (у період влади Тимчасового уряду Станіславському повітовому Комісару [17, арк.12]) під загальним контролем Управління фінансовими справами. Сира нафта на завод не постачалася. Завод здійснював переробку наявних на складах запасів дестилата керосина в освітлювальний керосин і реалізовував його маленькими партіями, здебільшого місцевому населенню та військовим частинам, які знаходилися поблизу. Роздрібний розпродаж населенню організовувався через магістрат м. Станіслава. Керосин брався магістратом із заводу з відстрочкою оплати, сплативши зразу лише суми акцизного податку, а після фактичної реалізації населенню повертався борг на завод [17, арк.30-31]. Всього за період з 25 жовтня 1916 р. по дату евакуації російських військ із Станіславського нафтоперегінного заводу було реалізовано керосину біля 20 тис. пудів [13, арк.28-29]. Оскільки на завод було накладено секвестр, то за результатами фінансово-господарської діяльності у дохід держави було сплачено 25076 руб. 33 коп. чистого прибутку.

Варто зауважити, що питання відпуску нафтопродуктів із нафтоперегінних заводів Галичини суворо контролювався як військовою владою в особі начальника інженерних постачань армій Південно-Західного фронту, так і Управлінням фінансовими справами при військовому генерал-губернаторові [13, арк.24; 18, арк.227]. Відпуск керосину і бензину із нафтоперегінних заводів проводився лише з відома і дозволу призначеного Управлінням фінансовими справами уповноваженого контролера в першу чергу військовим частинам, які мали пред'явити відповідні дозволи від Управління фінансовими справами або письмові вимоги начальників окремих військових частин [19, арк.18-18 зв.]. При великих партіях відпуску пального військовим частинам дозволялося здійснювати оплату в кредит із оформленням спеціальної квитанції, дрібні постачання оплачувалися готівкою на місці отримання нафтопродуктів. Звичайно, лєвова частина нафтопродуктів відпускалася військам і «лише залишкова кількість керосину розподілялась між міськими і гмінними управліннями для продажу місцевому населенню», «відпуск керосину і бензину приватним особам ні в якому разі не дозволявся» [13, арк.24-25; 19, 18 зв.]. Певний час у відпуску керосину для цивільних потреб спостерігався безлад. До заводів приїздили приватні особи з посвідченнями, виданими начальниками повітів на видачу керосину без вказування кількості. Це зумовило посилення контролю за відпуском керосину із нафтоперегінних заводів для цивільних організацій та населення з липня 1917 р. На кожен повіт було визначено фіксовану кількість пудів керосину, які могли відпускатися із заводу, на місяць. У межах цієї кількості магістрати, гмінні установи, кооперативи і громадські організації мали формувати свої вимоги щодо потреб у отриманні із заводів необхідної кількості керосину, з обов'язковим посвідченням їх у начальників повітів (пізніше у повітових комісарів) [12, арк.89-89 зв.].

Що стосується оподаткування, то основними платниками акцизного податку були нафтоперегінні заводи. Нафтові промисли не сплачували акцизний податок, так як нафта сира, як сировина для виробництва нафтопродуктів не була об'єктом оподаткування акцизним податком. Відповідно до діючого на час другої окупації Галичини «Тимчасовому положенню про управління областями Австро-Угорщини, зайнятих за правом війни» від 3 липня 1916 р. (п.13) – податки і повинності на окупованих територіях мали стягуватися за місцевими законами [4], як того вимагали норми міжнародного права [3]. Тож, за австро-угорськими законами, із усіх нафтопродуктів акцизним податком оподатковувалися лише обсяги реалізації керосину, у переведенні курсу на російські рублі, за ставкою 80 коп. за пуд [14, арк. 126; 20,

арк.106]. Але такий стан акцизного оподаткування не задовольняв Управління фінансовими справами. У порівнянні розмірів ставок акцизного оподаткування за законами Російської імперії і Австро-Угорської імперії – в Російській імперії ставки оподаткування були вищими і перелік підакцизних товарів був ширший. Управління фінансовими справами неодноразово звертало увагу на те, що непрямі податки, такі як акцизи, впливали на нерівномірність формування цін на підакцизні товари (сірники, тютюнові вироби, парафін та ін.) і тим самим створювали не конкурентне середовище для подібних товарів, вироблених в імперії, які оподатковувалися акцизом, відповідно ціна їхня ставала вищою у порівнянні з галицькими неоподатковуваними або оподатковуваними за меншими ставками. У своїй пояснювальній записці до військового генерал-губернатора начальник Управління фінансовими справами М.Чамов наголошував: «зважаючи на це, запропоновано при стягненні державних податків і зборів в цих областях допустити двояку систему. А саме, прямі податки і мита..., як такі що не впливають на вартість продуктів, стягувати за правилами і ставками встановленими австрійськими законами; непрямі ж податки, як такі що впливають на вартість товарів, стягувати за ставками, встановленими російськими законами» [21, арк. 23 зв.].

Звичайно, нафтопродукти, вироблені на нафтоперегінних заводах Галичини, – це товар, який не був зорієнтований на продаж на території Російської імперії і не було необхідності хвилюватися про конкурентоздатність їхніх цін, але втрати бюджету були настільки очевидними, що Управління фінансовими справами ніяк не могло змиритися з цим. Допоки всі нафтопереробні заводи не працювали, а деякі лише жевріли, це питання так гостро не стояло. Після відновлення роботи Печеніжинського нафтоперегінного заводу на повну потужність, такий стан справ оцінено російською окупаційною владою як такий, що суперечив державним інтересам російської держави. У підсумку, з 1 квітня 1917 р. ставки акцизного збору з нафтопродуктів в Галичині були збільшені, перелік підакцизних товарів розширився та приведено у відповідність до законодавства Російської імперії. Новою редакцією «Тимчасового Положення про стягнення податків і зборів в областях Австро-Угорщини, зайнятих за правом війни», оприлюдненого наказом начальника штабу верховного головнокомандувача від 12/23 лютого 1917 р. за №294, зазначалося, що «непрямі податки (акцизи) стягуються в областях Австро-Угорщини, зайнятих за правом війни, за ставками, встановленими діючими в Росії узаконеннями, причому строк з якого розпочнеться таке стягнення.....визначено Військовим генерал-губернатором з 1 квітня цього року» [14, арк.127].

Посилаючись на податкове законодавство Російської імперії, як базове для оподаткування акцизами готової продукції нафтопереробної промисловості Галичини, варто згадати Указ імператора Миколи II від 8 вересня 1916 р. «Про підвищення акцизу з нафтових продуктів», яким було встановлено нові ставки акцизного податку залежно від виду нафтопродуктів у таких розмірах:

- 1) з продуктів перегонки чи хімічної обробки нафти, за винятком освітлювальних нафтових масел – 1 руб. 60 коп. з пуда;
- 2) з освітлювальних нафтових масел – 1 руб. 20 коп. з пуда [6].

Отже, при відпуску важких мастильних матеріалів із заводу сплачувався акцизний податок у розмірі 1 руб. 60 коп. з пуда, а при відпуску керосину і бензину – 1 руб. 20 коп. з пуду [14, 127; 17, арк.21-22; 20, арк. 85 зв.-86.].

Збільшення акцизного податку на нафтові продукти зумовило збільшення цін на готову продукцію. Так, ціни на нафтопродукти на Печеніжинському нафтоперегінному заводі, які були встановлені у 1916 р. комісією у складі: начальника повіту, представників військового відомства і Державного контролю, до підвищення акцизу становили, за пуд:

Бензин виключно для військового відомства:

першого гатунку – 4 руб. 50 коп.; другого гатунку – 4 руб. 00коп.

Керосин:

для військового відомства – 2 руб.20коп.; для приватних осіб – 3руб.

Олеонафт*:

першого гатунку – 7 руб. 25 коп.; другого гатунку – 6 руб. 00коп.

Важкі масла низьких гатунків – 2 руб. 20 коп. [14, арк. 131].

Після збільшення акцизу, з 1 квітня 1917 р., збільшилися і ціни пропорційно сумі доданого акцизу на всі нафтопродукти.

* Олеонафт – мастильні матеріали високого ступеню очищення, в т.ч. моторні.

Всього під час Першої світової війни, у період другої російської окупації території Галичини і Буковини, з підприємств нафтовидобувної та нафтопереробної промисловості регіону до російського державного бюджету було стягнуто більше половини мільйона рублів податків, у т. ч. 567 312 руб. 88 коп. акцизного податку та 32 834 рублів 33 коп. чистого прибутку із секвестрованих підприємств цієї галузі.

Таблиця 1

**Стан сплати податків підприємствами нафтової промисловості
Галичини до державного бюджету Російської імперії,
з 11 серпня 1916 р. по 1 серпня 1917 р.**

п/п	Назва підприємства	Акцизні податки (руб.коп.)		Чистий прибуток* (руб.коп.)		Недоїмка
		нараховано	сплачено	нараховано	сплачено	
	Печеніжинський нафтоперегінний завод «Прем'єр нафта і нафтопровід Лімітед»	521 133, 21	516 315,21	-	-	4 818,00
	Коломийський нафтоперегінний завод «Криса і Зінгера»	33 226,15	332 26,15	-	-	-
	Станіславський нафтоперегінний завод Габера	17 771,52	17 771,52	25 076,33	25 076,33	-
	Казенна свердловина «Австрія»	-	-	7 758,00	7 758,00	-
	Битківські нафтові промисли	-	-	613 112,77	-	613 112,77
	Рунгурські нафтові промисли	-	-	-	-	-
	Космачські нафтові промисли	-	-	-	-	-
	Всього:	572 130,88	567 312,88	645 947,1	32 834,33	617930,77

*лише із секвестрованих підприємств.

Джерело: складено автором на основі: [13, арк. 63-63 зв.].

Із таблиці видно, що Битківські нафтові промисли до державної казни Російської імперії не заплатили 613 112 руб. 77 коп. чистого прибутку від секвестрованого підприємства, із яких 3 478 руб. 58 коп. було зараховано у сплату взаємозаліком і виключено з недоїмки. У підсумку, залишкова сума недоїмки склала 609 634 руб. 19 коп. Вона виникла у зв'язку з тим, що нафтоперегінні заводи отримували сиру нафту від нафтових промислів у кредит і розплачувалися з ними по факту продажу готової продукції. Так як військові частини часто затримували розрахунки із заводом за взяті нафтопродукти у кредит, то і Битківські нафтопромисли своєчасно не отримували оплати за сиру нафту. Деякі суми боргу залишилися не сплаченими аж до часу евакуації російських військ [13, арк.48 зв.; 19, арк.19]. За великим рахунком, бюджет Російської імперії не «постраждав», оскільки Битківські нафтові промисли повинні були у державний бюджет рівно стільки сплатити коштів, скільки винен державний бюджет військовим частинам для фінансування витрат на придбання нафтопродуктів, взятих у кредит на нафтопереробних заводах.

Що стосувалося недоїмки акцизного податку по Печеніжинському нафтоперегінному заводу у сумі 4818 руб., то вона була зарахована взаємозаліком і була виключена з недоїмки [13, арк.48 зв.].

За сплатою акцизного податку нафтопереробними заводами було встановлено всебічний контроль. Крім того, що на цих заводах постійно знаходилися уповноважені контролери від Управління фінансовими справами, їх контролювали ще й окружні фінансові інспектори, на

території яких знаходилися нафтові заводи. Так, кожного 8-го, 16-го і 30-го (або 31-го) числа місяця окружні фінансові інспектори відвідували нафтоперегінні заводи, проводили ревізію обліку відпущеної готової продукції, перевіряли правильність нарахування акцизного податку, про що робили позначку в обліковій книзі. Окружний фінансовий інспектор вилучав належну суму грошових коштів акцизного податку і вносив їх у польове казначейство. Квитанції казначейства про сплату коштів направляли безпосередньо контролеру на завод, який на їхній підставі робив відмітку в обліковій книзі у графі «внесено до казначейства». Крім того, контролер заводу щомісячно, не пізніше 10 числа місяця наступного за звітним, надавав до Управління фінансовими справами виписки із облікової книги «Про кількість відпущених в продаж нафтопродуктів» з додаванням підтверджуючих квитанцій про внесення сум акцизного податку до польового казначейства [20, арк. 13-13 зв., 17а, 38 зв.-40, 53-86, 85-86]. У свою чергу Управління фінансовими справами отримували від польових казначейств дані про надходження сум платежів акцизного податку із зазначенням дати та номеру квитанції. Зазначені дані пересилалися контролерам на завод для проведення звірок [20, арк.2-10; 22, 1, 4-11]. У період влади Тимчасового уряду до фінансово-господарського контролю за діяльністю Станіславського нафтового заводу залучався повітовий комісар [17, арк.12].

Суми акцизного податку вносилися безпосередньо на казначейські рахунки до польових казначейств і не завжди до постійних (стаціонарних), які діяли у містах Тернополі і Чернівцях. Часто кошти акцизного податку здавалися до корпусних казначейств, які знаходилися поблизу. Так акцизний податок з проданих нафтопродуктів Коломийським нафтоперегінним заводом здавався до корпусного польового казначейства 7-го Сибірського армійського корпусу [20, арк.51]. Станіславський нафтоперегінний завод зазвичай здавав кошти акцизного податку до Тернопільського польового казначейства, а інколи до польового казначейства при штабі VII армії [17, арк.30-31]. У таблиці 2 наведено перелік постійних і корпусних польових казначейств, послугами яких користувалися нафтоперегінні заводи для сплати акцизного податку до російського державного бюджету.

Таблиця 2.

Зарахування сум акцизного податку до російського державного бюджету у розрізі польових казначейств

№ п/п	Назва польового казначейства	Сума акцизного податку, руб. коп.
За 1916р.		
1	Чернівецьке польове казначейство	120 758,92
За 1917р.		
1	Чернівецьке польове казначейство	389 407,25
2	Тернопільське польове казначейство	6 299,16
3	Проскурівське польове казначейство	5 595,00
4	Чернігівське польове казначейство	20 869,68
	Корпусні польові казначейства:	
5	7-го Сибірського армійського корпусу	59 022,91
7	12-го армійського корпусу	9 613,60
7	штабу VII армії	4 479,56
	Всього за 1917 р.	4 95287,16
За 1918р.		
1	Чернігівське польове казначейство	2 577,60
	Всього за 1916-1918рр.	618 623,68

Джерело: складено автором на основі: [13, арк. 64].

Отже, фінансова політика російської окупаційної влади щодо діяльності нафтових промислів та нафтопереробних заводів Галичини була більш радикальною під час другої окупації краю. Вона полягала у встановленні тотального контролю над всією фінансово-

господарською діяльністю зазначених підприємств. Російська окупаційна влада була зацікавлена у секвестрі найбільш крупних нафтових помислів і нафтоперегінних заводів, які свої прибутки мали перераховувати до державної казни, на відмінну від підприємств, у яких були визнані власники. Нафтоперегінні заводи та нафтові промисли, на які було накладено секвестр, повністю передавалися у господарче відання Управління фінансовими справами. Саме цей орган у складних воєнних умовах здійснив ефективний менеджмент щодо налагодження видобутку нафти та відновив роботу трьох нафтоперегінних заводів Галичини, маючи на меті максимально використати наявні виробничі потужності для виготовлення необхідних нафтопродуктів для потреб російських військ.

У той же час, нафтоперегінні заводи та нафтові промисли, які не були секвестровані потрапляли під жорсткий контроль фінансово-господарської діяльності підприємства з боку Управління фінансовими справами. На них призначалися уповноважені контролери, які сліdkували за діяльністю цих підприємств. Готова продукція цих підприємств підлягала ревізії (за встановленими військовим генерал-губернатором цінами) і реалізовувалася у визначеному окупаційною владою дозвільному порядку. Така система повністю позбавляла права власності на готову продукцію, обмежувала власника в управлінських функціях та мінімізувала прибутки підприємства.

Політика подвійних стандартів, як норма поведінки російського уряду, не оминула і фінансової сфери, запровадивши «гібридну» систему оподаткування на окупованих територіях Галичини і Буковини. Суть цієї системи полягала в тому, що прямі податки справлялися за австрійською податковою системою, а непрямі податки (в т.ч. акцизи) – за російською податковою системою. Російською окупаційною владою з квітня місяця 1917 було вирішено не церемонитися з міжнародним правом і ввести щодо оподаткування акцизами норми російського законодавства. Через високий рівень контролю над нафтопереробними заводами за справлянням акцизного податку з боку Управління фінансовими справами оподаткування було ефективним.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Ільницький І.В. Нафтопереробна промисловість Галичини в умовах першої російської окупації краю (вересень 1914 р. – червень 1915 р.) / В.І.Ільницький // Проблеми історії України XIX – початку XX ст. Випуск 23. – Київ: Інститут історії України, 2014. – С.297-304.
2. Клапчук В. М. Корисні копалини Галичини: видобування та переробка: [монографія] / В. М. Клапчук // ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». – Івано-Франківськ: Фоліант, 2013. – 508 с.
3. Конвенція про закони і звичаї суходільної війни: IV Гаазька конвенція: від 18.10.1907 року //База даних Законодавство України / ВР України. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_222 (дата звернення: 09.01.2017).
4. Россия. Штаб Верховного Главнокомандующего (1914-1917). Приказы начальника Штаба Верховного главнокомандующего за 1916 год / Россия. Штаб Верховного Главнокомандующего (1914-1917). - [Б.м.], 1916. Ч.1: № 889 (1 июля 1916 года). № 1072 (9 августа 1916 года).
5. Становлення нафтової промисловості Прикарпаття //сайт: Музей нафтопромислів Галичини. URL: http://oilmuseum.org.ua/?page_id=566 (дата звернення: 11.05.2017).
6. Указ Императора Николая II. О повышении акциза с нефтяных продуктов: от 8 сентября 1916г. №1953 // Собрание узаконений и распоряжений правительства. – №250 – Отд. 1 – Офиц. изд. – Петроград.: Сенатская типография, 1916. – С. 2437.
7. ЦДІАК України (Центральний державний історичний архів України, м. Київ). Ф.361. Оп.1. Спр.530.
8. ЦДІАК України. Ф. 365. Оп.1. Спр.233.
9. ЦДІАК України. Ф.361. Оп.1. Спр.344.
10. ЦДІАК України. Ф.361. Оп.1. Спр.528.
11. ЦДІАК України. Ф.361. Оп.1. Спр.134.
12. ЦДІАК України. Ф.377. Оп.1. Спр.64.
13. ЦДІАК України. Ф.377. Оп.1. Спр.96а.
14. ЦДІАК України. Ф.377. Оп.1. Спр.59.
15. ЦДІАК України. Ф.377. Оп.1. Спр.163.
16. ЦДІАК України. Ф.361. Оп.1. Спр.939.
17. ЦДІАК України. Ф.377. Оп.1. Спр.51.

18. ЦДІАК України. Ф.377. Оп.1. Спр.20.
19. ЦДІАК України. Ф.377. Оп.1. Спр.33.
20. ЦДІАК України. Ф.377. Оп.1. Спр.10.
21. ЦДІАК України. Ф.361. Оп.1. Спр.89.
22. ЦДІАК України. Ф.377. Оп.1. Спр.10а.

REFERENCES

1. Ilnytskyi I.V. Naftopererobna promyslovist Halychyny v umovakh pershoi rosiiskoi okupatsii kraiu (veresen 1914 r. –cherven 1915 r.). Problemy istorii Ukrainy XIX – pochatku XX st. Kyiv. Instytut istorii Ukrainy, no.23, pp.297-304.
2. Klapchuk V. M. Korysni kopalyny Halychyny: vydobuvannia ta pererobka. DVNZ «Prykarpatskyi natsionalnyi universytet imeni Vasylia Stefanyka», Ivano-Frankivsk: Foliant.
3. Konventsiiia I.V. Haazka Pro zakony i zvychai sukhodilnoi viiny: vid 18.10.1907 roku. zakon.rada.gov.ua. Retrieved from http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_222.
4. Priказы nachal'nika Shtaba Verkhovnogo glavnokomanduyushchego za 1916 god.(1916). Rossiya. Shtab Verkhovnogo Glavnokomanduyushchego (1914-1917). Vol. 1.
5. Sait Muzei naftopromysliv Halychyny. Stanovlennia naftovoi promyslovosti Prykarpattia. Retrieved from http://oilmuseum.org.ua/?page_id=566.
6. Ukaz Imperatora Nikolaya II (1916). O povyshenii aktsiza s neftyanykh produktov: ot 8 sentyabrya 1916g. №1953 Sobraniye uzakoneniye i rasporyazheniy pravitel'stva. 250. Petrograd.: Senatskaya tipografiya. p.2437.
7. TsDIAK Ukrainy (Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy, m.Kyiv). F.361. Op.1. Spr.530.
8. TsDIAK Ukrainy. F. 365. Op.1. Spr.233.
9. TsDIAK Ukrainy. F.361. Op.1. Spr.344.
10. TsDIAK Ukrainy. F.361. Op.1. Spr.528.
11. TsDIAK Ukrainy. F.361. Op.1. Spr.134.
12. TsDIAK Ukrainy. F.377. Op.1. Spr.64.
13. TsDIAK Ukrainy. F.377. Op.1. Spr.96a.
14. TsDIAK Ukrainy. F.377. Op.1. Spr.59.
15. TsDIAK Ukrainy. F.377. Op.1. Spr.163.
16. TsDIAK Ukrainy. F.361. Op.1. Spr.939.
17. TsDIAK Ukrainy. F.377. Op.1. Spr.51.
18. TsDIAK Ukrainy. F.377. Op.1. Spr.20.
19. TsDIAK Ukrainy. F.377. Op.1. Spr.33.
20. TsDIAK Ukrainy. F.377. Op.1. Spr.10.
21. TsDIAK Ukrainy. F.361. Op.1. Spr.89.
22. TsDIAK Ukrainy. F.377. Op.1. Spr.10a.

Orlyk S. Financial control of the activities of oil producing companies and oil refineries by the Russian occupying authorities in Galicia during the First World War.

The article discloses the process of organization of financial and economic control and management of the activities of oil producing companies and oil refineries by the Russian occupying authorities in Galicia during the First World War. It was found out that the managerial, financial and economic control over the activities of the oil industry in Galicia was carried out by the Office of Financial Affairs at the Military General Governorate of the regions of Austria-Hungary occupied by the Russian troops. The problems of taxation of the oil industry were considered separately. It was found that in the process of excise taxation they applied double standards. The mechanism of pricing of petroleum products was considered. The study was conducted based on archival materials which were introduced into scientific circulation for the first time.

Key words: *Galicia, Bukovina, Office of Financial Affairs, the First World War, sequester, financial policy, excise tax, petroleum industry.*

Одержано 14.03.2017